

In memoriam Szócs Géza

2020. november 5-ének ködös, borongós estéjén elment Szócs Géza. Elvitte őt a világpusztító, alattomos koronavírus járvány. A magyar irodalmat, nemzetpolitikát, kultúrpolitikát, az egész kárpát-medencei magyar közéletet pótolhatatlan veszteség érte.

Nemrég ünnepeltük 67. születésnapját a gödöllői kastélyban. A tőle megszokott nyugodt, magabiztos derűt sugározta, testi túlsúlyának jelentős részétől megszabadulva, megfiatalodva, a járvány enyhülő időszakában optimizmust sugárzott. Mint mindig, lényében ott is volt valami magával ragadó, ha megszólalt nyugodt, kellemes hangján, nem lehetett nem rá figyelni. Mindenhez hozzá tudott szólni, hihetetlenül tájékozott volt, szinte az élet minden területén. A szellemi élet széles látókörű embere volt.

Gézát több, mint három évtizede ismertem, legjobb barátaim között tartottam számon. Édesapját már négy-öt évvel korábban megismertem Kolozsváron, Csoóri Sándor révén. Szintén irodalmi vénájú közéleti ember volt. A kalotaszegi magyar értelmiség egyik meghatározó alakja. Számos érdekes történetet hallottam tőle az erdélyi magyar társadalom életéről. Alig két hónappal ezelőtt, 92 évesen hagyta itt egyetlen fiát, Gézát, aki most követte őt.

A fiatal Szócs Géza forradalmi lendülettel kapcsolódott be az erdélyi magyar közéletbe. Szervezkedett, mozgósított, lázított Ceausescu magyargyűlölő, de a románokat is megnyomorító uralma ellen. Szamizdat folyóiratot szerkesztett és terjesztett, titkos baráti társaságokat irányított. Konstruktív szellemiségével, hihetetlen konspirációs képességével évekig orránál fogva vezette a hírhedt Securitátét, a román titkosszolgálatot. A nyolcvanas évek közepén, talán 1986-ban, miután már megjárta a Secu börtöneit, kezébe nyomtak egy Nyugatra szóló útlevelet, és azt mondták: vagy elmegy külföldre, eltűnik az országból, vagy „véletlenül” halálra gázolja egy autó. Géza az előbbit választotta. De a rendszerváltoztatás hajnalán, 1989-ben már Budapesten találjuk, 1990-ben pedig visszatelepül Kolozsvárra. 1990 és 1993 között a Romániai Magyar Demokrata Fórum (RMDSZ) főtitkára, majd politikai alelnöke, a Román Szenátus tagja Bukarestben az RMDSZ színeiben. Néhány év aktív és sikeres politikai tevékenység után, tapasztalva a gyűjtőpárt jellegű RMDSZ-en belüli repedéseket, az értelmetlen és önpusztító széthúzás kezdeteit, visszatér először a szűken vett erdélyi, majd elég gyorsan a mai magyarországi, és ezen keresztül az egész kárpát-medencei magyar irodalmi és a széleskörűen vett kulturális életbe.

Gézával az elmúlt harminc esztendőben kölcsönösen sokat segítettünk egymásnak. Első nagy, közös akciónk volt, hogy az RMDSZ-t konspirációs, cseles úton bevittük az Európai Kereszténydemokrata Unióba (EUCD), a mai Európai Néppárt (EPP) előfutárjába. Mi ketten biztosak voltunk abban, hogy az erdélyi magyar gyűjtőpártnak ott a helye, azonban az RMDSZ akkori vezetésének többsége, élén Domokos Géza elnökkel, inkább baloldali beállítottságúak voltak, a szociáldemokrata pártcsaládok felé kacsingattak. Én akkor a Magyar Demokrata Fórumot (MDF) képviseltem a brüsszeli székhelyű szervezetben. Gézát, mint főtitkárt, meghívattam a belga fővárosba, beadta az RMDSZ tagsági kérelmét, amit rövid időn belül elfogadtak (először csak megfigyelői státuszban), és az RMDSZ elnöksége kész tények elé került. Könyvet tudnék írni közös tevékenységünkről, azonban e nekrológ terjedelme most korlátokat szab nekem.

Első irodalmi találkozásom Szöcs Gézával valamikor 1988-ban történt egy irodalmi esten, ahol Jancsó Adrienne szavalta Géza *Indián szavak a rádióban*, *William Least Heat Moon költőnek* című versét. Az üzenet megértéséhez ismerni kell az előzményeket. Egy Budapesten tartott kulturális fórumon, 1985. november 15-én, William Least Heat Moon indián származású író, az amerikai küldöttség tagja, részletes felszólalásban ismertette Szöcs Géza helyzetét. Elmondta, értesült róla: Szöcs Gézát háziőrizetben tartják, és a lakásra felvigyázó rendőrnek utasítása van rá, hogy ha a költő leül az írógéphez, tépje ki a papírt a gépből. Moon felszólította a román kormányt, hogy a költőket tekintse nemzeti kincsnek, a jelenlevő küldötteket pedig arra kérte: a hallgatásra ítélt írók nevét tegyék ismertté mindenhol, ahol megfordulnak a világban. A fórumon elhangzottakról Szöcs Gézát olyan barátai tájékoztatták, akik a rádióból követhették nyomon az eseményeket, ezért utal a vers címe a rádióra. Íme a költemény:

Az indiánok nem hagynak cserben minket.
Mások igen, de ők nem hagynak cserben minket.

Ha tudták volna, mi is lesz Segesvárnál
– de hát nem tudták, mi lesz Segesvárnál –
biztosan eljöttek volna ők is,
egyesek tudták volna, hogy jönnek ők is:
Bem apó, jönnek az indiánok, mondták volna,
egy reggel Bem apónak ezt mondták volna:

a Bering szoroson át
a Bering szoroson át
indián lovascsapat érkezik,

áttör egész Szibérián,
átvágja idáig magát
segítségünkre jó –

az őrnagy urak így beszéltek volna,
csákójukat a magasba dobálták volna.

Indián testvérem, nekünk már rezervátumunk sincsen.
Gettó, bantusztán, rezervátum jól fogna sokszor, egyik sincsen.
Összeverődik a törzs a cukrászdában,
sokáig ácsorgunk a cukrászdában.
Kisasszony, ne sajnálja azt az indiánert.
Így szólunk s magunkban azt gondoljuk
de magunkban igazán azt gondoljuk:

egy napon néhány indián
a Bering szoroson át
akármilyen szoroson át
segítségünkre jön majd
segítségünkre jó majd,
átvágja hozzánk magát.

Az indiánok nem hagynak cserben senkit.
Az indiánok nem hagynak cserben minket.

Szőcs Géza az elmúlt évtizedek magyar szellemi életének kiemelkedő
egyénisége volt. Briliáns elme, elkötelezett hazafi, kitűnő költő, jó tollú író,
nagyyszerű, sikeres szervező, a magyar kulturális élet mozgatórugója, nemzeti
közösségének érdekében konspirációtól sem visszariadó politikus, korunk igazi
szellemi nagysága, felejthetetlen barát. Kedves Géza, nyugodj békében!